

Gioacchino Criaco

ZONEN UIT
HET ZUIDEN

Karakter Uitgevers B.V.

We liepen stevig door, ontworstelden ons aan de vochtige omhelzing van heide en varens. Hij marcheerde voorop, terwijl ik er als een hondje achteraan draafde. We hadden de geiten gemolken en waren, nadat we ze in de kraal bijeen gedreven en hun melk opgeslagen hadden, bij het vallen van de avond vertrokken, de berg over, het uitzicht op de ene zee achterlatend en op weg naar het volgende uitzicht. De uitlevering van het zwijn zou vele kilometers verderop plaatsvinden.

Het miezerde al dagen. Een dikke camouflagejas, gemaakt voor het Spaanse leger, zorgde ervoor dat het water mijn shirt en broek niet helemaal doorweekte. De damp van mijn lichaam ontsnapte in wolkjes uit de jas en via de zakken, die aan de binnenkant open waren, controleerde ik telkens of mijn AK-47 nog wel droog was en of de veiligheidspal er nog op zat en niet in de volle of halfautomatische stand stond. Het koude metaal gaf me nog een extra stoot adrenaline, die toch al rijkelijk door mijn aderen stroomde.

We doorkruisten dichte bossen van lage steeneiken, overwoekerd door stekelige brem die het soms won van onze kleding en onze huid doorboorde. We liepen tussen rijen van dennenbomen door die het met hun laaghangende en droge

takken constant op onze ogen gemunt leken te hebben, waardoor we onze hoofden moesten buigen, zodat de kleppen van onze petten ons konden beschermen tegen hun aanvallen. Bossen van torenhoge, imposante lariksen, waarvan de zachte naalden de diepe, door wilde zwijnen gegraven kuilen bedekten, waardoor de flexibiliteit en stabiliteit van onze enkels op de proef gesteld werden en er slechts één misstap nodig was om te eindigen over de schouder van een reisgezel, mocht die je al komen redden. Enorme beuken domineerden de vlaktes, die bezaaid lagen met bladeren die voor een oorverdovend geknisper zorgden in het verder zo stille bos.

Nadat we de top bereikt hadden en begonnen waren aan onze afdaling, herhaalde de begroeiing zich in omgekeerde volgorde. Zelfs overdag zou een dergelijke wandeling voor iemand met ongeoefende ogen ondenkbaar geweest zijn – gelijkstaan aan zelfmoord – met de dichte struiken, uitstekende stenen, wilde stroompjes, verraderlijke rotsen en afzettingen van prikkeldraad.

Maar hij was één met de op het oog woeste wildernis, ging er totaal in op en werd er een essentieel onderdeel van: de zo vijandige berg accepteerde hem en in ruil daarvoor hield hij meer van de berg dan van wat ook op de wereld.

Hij was ervan overtuigd dat hij en de berg slechts twee dingen haatten: eikenbomen en zwijnen, beide een verschrikking voor de omgeving. De eiken omdat ze de bodem droog en woestijnachtig maakten en omdat hun vruchten voedsel voor de zwijnen waren, die op hun beurt weer de bossen, wallen, paddenstoelen, gewassen en weiden vernielden.

Hij kende elke centimeter, elke boom, beek, rots, schuilplek en valkuil, zoals alleen iemand van hier dat kon. Hij was hier

geboren en getogen. Een tijdje was hij weggeweest, maar de berg had hem onvermijdelijk teruggeroepen. Wie hier geboren was, zou hier ook sterven. En dat laatste kon op slechts twee manieren: van uitputting of door een loden kogel. Aan beide lotsbestemmingen ontkomen was vrijwel onmogelijk.

De man in kwestie was mijn vader.

Een typisch product van dit land – gedrongen, sterk en taai. Zowel gehard als breekbaar. Maar bovenal vastbesloten om zich koste wat kost te verzetten tegen de heersende rechtsorde of moraal.

Samen legden we de weg af die ons zou leiden naar het zwijn, waar ons land niet met maar ook niet zonder kon.

Het was nog donker toen we aankwamen. In steeds kleiner wordende cirkels verkenden we de omgeving. Niemand te bekennen. Alleen wat nachtdieren. We namen plaats op twee grote stenen achter de vangrail die de rustplaats scheidde van de snelweg. En toen begon het wachten.

Af en toe verbrak een geluid de stilte van de nacht en werd de duisternis even doorboord door twee koplampen. Alleen wat passerende auto's. Waarna het wachten verderging.

Na enkele uren hoorden we een ander soort gebrom. Een vrachtwagen remde af en kwam tot stilstand. Een portier werd geopend en schaduwen haastten zich gebukt langs de vangrail. De vrachtwagen reed verder.

Enkele seconden later was het weer stil en donker.

Ik kon ze ruiken, voelde wat ze dachten. Ze waren niet bang, ze wisten dat we hen verwachtten. Toen maakte mijn vaders korte, droge fluitje een eind aan alle eventuele angst: ze hadden het gered, ze waren veilig. Het gewicht van hun wandaden rustte nu op de sterke schouders van mijn vader.

Gespannen stapte ik naar voren. Het zwijn liep ons kalm tegemoet, rechtop. Ik had gehoopt dat hij bevend en smekend zou arriveren, zodat ik hem geen respect of genade zou hoeven tonen. Maar in plaats daarvan hield hij zijn schouders recht, zijn hoofd geheven. Hij leek ons niet te vrezen. En zijn houding vertelde ons ook dat het allerbelangrijkste, zijn familie, nu ver weg en veilig was. Hij was niet bang om ons onder ogen te komen.

Hier kwam ellende van, dacht ik.

Zwijgend liepen we op elkaar af. Mijn vader pakte Luciano's hand, legde die op zijn schouder en leidde hem naar een plek op veilige afstand van de weg. Hetzelfde deed hij met Luigi. Toen paktten we het zwijn elk aan een kant beet en namen hem mee. Bij het eerste ochtendgloren zouden we vertrekken. Toen het zover was wendde mijn vader zich tot het zwijn en sprak hem zachtjes toe; met een zweem van vriendelijkheid in zijn stem legde hij hem uit dat het een lange reis te voet zou worden, dat we zijn handboeien zouden verwijderen, dat we zouden stoppen zodra hij moe werd, dat hij mocht eten en drinken wanneer hij daar behoefte aan had en dat mijn vader hem op zijn rug over de gevaarlijkste stukken zou dragen. Maar dat als hij niet mee zou werken, we hem met geweld over de grond zouden meesleuren.

Het zwijn knikte en we vertrokken.

We liepen stevig door en na een paar uur besloot mijn vader dat er gerust moest worden.

We stopten en mijn vrienden en ik sloegen elkaar zwijgend op de schouders. Ik liet mijn rugzak vallen, haalde er een kookplaatje uit en zette koffie. Ik deelde chocolade en koekjes uit. In dat eikenbos, nog nat van de aprilregen, liet ik mijn blik

gaan over het vreemde gezelschap dat daar op de grond lag bij te komen, wachtend tot de koffiepote sputterend zijn heerlijke geuren zou verspreiden. Op de grote kap na die het hoofd van het zwijn bedekte, was het een vredig schouwspel.

De koffie begon te borrelen. Ik schonk papieren bekertjes vol en deelde die uit.

Luciano was verrukt, dit was zijn favoriete onderdeel van het verblijf op de berg. Het liefst maakte hij altijd lange bergwandelingen, puur om zichzelf uit te putten zodat hij daarna, liggend tegen een boomstam, in alle rust de koffie die ik voor hem gezet had kon drinken en ten slotte een van zijn gebruikelijke sigaretten kon opsteken. Hij probeerde het moment altijd zo lang mogelijk te rekken, om er nog meer van te kunnen genieten. Na de nacht in de vrachtwagen en de lange wandeling genoot hij weer extra van het leven, sigaret tussen de lippen.

We dronken de koffie en aten de chocolade. Toen Luciano loom nog een sigaret wilde opsteken – zijn derde – griste mijn vader die tussen zijn lippen vandaan en hervatten we onze reis.

Het zwijn liep rustig door, zonder om water of eten te vragen, en dus arriveerden we eerder dan gepland. Mijn vader liep voor ons uit, versnelde zijn pas, en bij aankomst troffen we dampende borden met ricotta met wei en geroosterd brood aan. We aten zoveel we konden en zelfs het zwijn leek van het lokale gerecht te genieten.

Mijn vader hield de wacht terwijl wij vierden, nog altijd in onze jassen, op de biezenmat in de warmte van het gasfornuis lagen.

Enkele uren later maakte mijn vader ons wakker. De gevangene was weg. Mijn vader had hem al naar zijn onderkomen gebracht, zei hij.

We verstopten onze wapens en onze vermomming, kleedden ons om, hielpen met het melken van de geiten en vertrokken toen in de auto over de slingerende zandweg vol gaten die naar het dorp leidde.

De volgende ochtend namen we zoals altijd de bus van 6.30 naar de stad, waar we vijf uur achter elkaar de lessen volgden in de schoolbanken van onze middelbare school.

Destijds leek het heel normaal dat een man een zwijn genoemd werd, het woord dat de herders van de Aspromonte gebruikten voor de vele gijzelaars die we in de dichte bossen verstopten.

Om die titel te verdienen hoedden de herders, die de baas waren over de bergen en alles wat daarbij hoorde, over de geiten, de enige edele dieren die op zulke grote hoogtes mochten grazen. De geiten waren zowel gezelschap als vrienden.

Een echte herder had niets met schapen, zelfs niet die van hemzelf. Dat waren maar domme kuddedieren. Voor de koeien met hun bovenmenselijke zintuigen was hij bang, en vanwege de schade die de beesten toebrachten aan het land fokte hij één varken per jaar, dat hij apart hield van de andere dieren en dat alleen wei en restjes te eten kreeg. Hoe gehaat het varken ook was, het vlees was essentieel om de strenge winters te kunnen overleven.

En volgens eeuwenoud gebruik, overgeleverd in de verhalen die de ouderen vertelden, bezaten heel wat herders naast die bij de geitenkraal nog een tweede, geheime varkensstal; veilig verstopt in het dichte woud, bestemd voor smerige maar meer winstgevende zwijnen. Noodzakelijk voor de economische groei waarvan ze geloofden dat die eraan zat te komen.

Zo was het destijds, voor velen en ook voor mij.

En gedurende enkele jaren was dit hoe mijn vader echt zijn geld verdiende, en ik ook.

Aan het begin van de lente bouwden we een nieuwe varkensstal, enkele kilometers verwijderd van de geitenkraal. Een maand of vier, vijf hielden we daar tijdens het milde seizoen iemand gegijzeld. Zodra het losgeld betaald was brachten we de gijzelaar terug, om die vervolgens vrij te laten in een volkomen ander gebied.

Gul als Hij was voor de armen, had God mijn vader gezegend met zeven kinderen. Eerst ik, toen vijf meisjes, en ten slotte nog een jongen.

Als kind was mijn vader in de leer geweest bij een herder – meer als bediende van de herder eigenlijk. Na zijn huwelijk was hij weggetrokken en had hij elke verdiende lire naar huis gestuurd. Pas toen hij genoeg gespaard had voor zijn eigen kudde, keerde hij terug naar de bergen.

Ik herinner me nog de zinken tobbe uit mijn jeugd, waarin we elke week om beurten in hetzelfde water in bad gingen. We aten pasta of aardappels in een lichte saus van verdunde tomatenpuree, onze kleren waren opgelapt en altijd hetzelfde, zowel 's zomers als 's winters droegen we open sandalen, en we deelden een bed met een ijzeren balk in het midden, die ik nog altijd kan voelen in mijn rug.

Luciano's jeugd was net zoals die van mij, alleen had hij zijn vader nooit gekend. Die van hem was doodgeschoten nog voor hij geboren was.

En ook Luigi, de jongste van tien kinderen, met een vader die getrouwd was met alle cafés van het dorp, had bij ons de familie gevonden die hij nooit had gehad.

Een jeugd zoals die van ons was gebruikelijk voor bijna al onze vrienden, toch groeiden ze niet allemaal op tot de vergiftigde en dodelijke vruchten die wij waren; stille vernielers van levens die met discreet geweld uitgroeiden tot het meest gevaarlijke soort mensen.

Buiten onze getrouwen was iedereen een vijand, zonder enige waarde. Onder elkaar waren we hartelijk, bedachtzaam, bijna lief.

Onze jeugdherinneringen hadden ons gevormd of misschien was het ook wel genetisch bepaald. Ons geweld veroorzaakte pijn op plekken en bij mensen die dachten dat ze veilig waren bij ons.

Op negentienjarige leeftijd hadden we al gestolen, beroofd, ontvoerd en levens verwoest. In een wereld die we verwierpen omdat het niet de onze was, pakten we alles wat we wilden.

Die nachtelijke tocht veranderde voor altijd ons leven en dat van zoveel anderen. We bevonden ons al langer op de weg naar de hel en dit was de laatste in een serie van heel wat verkeerde afslagen.

De gijzelaar die we ophaalden was geen onderdeel van de gebruikelijke diensten die we voor de maffia uitvoerden. Dat zwijn dat we in de mist van de Povlakte oppikten was van ons alleen.